Oikeusministeriö NEUVOSTORAPORTTI OM2018-00027

LAVO Aittoniemi Eeva(OM) 08.02.2018

Asia
Epävirallinen OSA-ministerikokous 25.-26.1.2018, oikeusasiat

Kokous
Epävirallinen oikeus- ja sisäministerikokous 25.01.2018 - 26.01.2018

Euroopan syyttäjänviraston on tarkoitus aloittaa toimintansa vuoden 2020 lopulla. Siihen mennessä mm. nimitettävä syyttäjät, hyväksyttävä sisäiset säännöt, rakennettava asianhallintajärjestelmä, huolehdittava rektyoinneista. KOM jatkaa valmisteluja jäsenvaltioita kuullen. Alankomaat ilmoitti uuden hallitusohjelman kirjauksesta, jonka mukaan se liittyy EPPO:on, jolloin mukana 21 jäsenvaltiota. KOM mielestä EPPO voisi toimia tekijänä, joka vaikuttaa unionivarojen käytön kontrollijärjestelmiin. Kokouksessa nousi esiin mm. tarve säätää selkeästi EPPO:n yhteistyöstä ei-osallistuvien jäsenvaltioiden kanssa. EPPO:n yhteistyö muiden kumppanivirastojen kanssa tärkeää; huomioitava mm. Olaf-asetuksen uudistamisessa.

Bryssel IIa-asetuksen uudistamisesta monipolvinen keskustelu, jonka perusteella PJ-maan tavoite saada aikaan neuvoston yleisnäkemys kesäkuun OSA-neuvostossa vaikuttaa haastavalta. Kysymys lapsen kuulemisesta tärkeä monelle jäsenvaltiolle. Tasapainoa etsitään tuomioiden/päätösten vapaan liikkuvuuden ja riittävien suojatakeiden välille. Asetuksen hyväksyminen edellyttää neuvoston yksimielisyyttä.

Muissa asioissa KOM kertoi esittelevänsä maaliskuun OSA-neuvostossa ehdotuksensa e-Evidence-säädökseksi. KOM esitteli myös tiedonantonsa valmistautumisesta yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisen aloittamiseen toukokuussa 2018. KOM jatkaa myös vihapuheen vastaisia toimenpiteitä.

Työlounaan aiheena tekoäly ja robotiikka, johon liittyvien oikeudellisten kysymysten käsittely tulee jatkumaan sekä EU-tasolla että jäsenvaltioissa. EU:n perusoikeusvirasto on selvittämässä algoritmien käyttöä.

1. Euroopan syyttäjänviraston valmistelut

PJ:n keskusteluasiakirja ”The Future of the European Public Prosecutor´s Office – we work together today for our common success tomorrow”

PJ esitteli työasiakirjansa EPPO:n yhteistyöstä muiden EU-virastojen kanssa (Eurojust, Olaf, Europol), jonka jälkeen komissaari Jourova antoi tilannekatsauksen viraston valmisteluihin. Käynnistymässä on EPPO-syyttäjien nimittämisprosessi ja valintapaneelin asettaminen, budjettivalmistelut, IT-järjestelmät, sisäiset säännöt ja rekrytoinnit. Komissio valmistelee asiaa EPPO-asetuksen 20 artiklan mukaisesti eli yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa. KOM toi esiin, että EPPO voi toimia tekijänä, joka vaikuttaa unionivarojen käytön kontrollijärjestelmiin. EU-virastojen yhteistyöstä on tärkeä varmistaa, että toimivallat ja tehtävät ovat selkeitä eikä päällekkäistä työtä tehdä. Kuten Eurojust-asetuksessa, myös pian uudistettavassa Olaf-asetuksessa EPPO:n perustaminen tulee ottaa huomioon. Tarkoituksena on, että EPPO aloittaa vuoden 2020 loppuun mennessä.

Keskustelussa puheenvuoron käyttivät EP/LIBE-komitean puheenjohtaja, Eurojust sekä parikymmentä jäsenvaltiota. Keskustelussa EU-virastojen välisestä yhteistyöstä puheenvuoroissa korostettiin laajasti virastojen välistä tiedonvaihtoa, päällekkäisen työn välttämistä ja virastojen täydentävyyttä, ei kilpailua. Erityisesti korostettiin EPPO:n huomioimista Olaf-asetusta uudistettaessa. Samoin korostettiin EPPO:n ja Eurojustin välistä yhteistyötä ja sitä, ettei EPPO:n perustaminen saa vaikuttaa muihin negatiivisesti. Lisäksi puheenvuoroissa nousi esiin mm. EPPO:n vastuuvelvollisuus, kansallisten viranomaisten rooli sekä kansallinen valmistautuminen EPPO:on. Muutamat maat ottivat esiin tarpeen säätää selkeästi yhteistyöstä EPPO:n ja EPPO:n ulkopuolelle jäävien jäsenvaltioiden välillä. Alankomaat toi esiin hallitusohjelman kirjauksen EPPO:on liittymisestä.

Suomi totesi pitävänsä selvänä, että EPPO ei voi toimia tehokkaasti ilman hyvää yhteistyötä sen kumppanivirastojen kanssa. Yhteistyön tulee varmistaa sujuva koordinaatio ja tietojenvaihto. Hallinnollista taakkaa ja tuplatyötä, kuten monenkertaista raportointia, tulee välttää. Mitä tulee yksityiskohtaisempiin kysymyksiin, Suomi korostaa Eurojustin roolia niissä tutkinnoissa, joissa mukana on EPPO:n ulkopuolelle jäänyt jäsenvaltio. Näistä tilanteista tulisi säätää yksiselitteisesti ja tarkasti. Tärkeää on, että jatkovalmistelu on transparenssia ja jäsenvaltiot ovat mukana valmisteluissa.

2. BRUSSELS IIa (vanhempainvastuu, lapsikaappaukset)

PJ:n keskusteluasiakirja ”Children and parental responsibilities: Free circulation of judicial decisions under the Brussel IIa Recast”

PJ esitteli pohja-asiakirjansa ja toivoi jäsenvaltioiden kertovan, mitä ongelmia vanhempainvastuuta ja lapsikaappauksia koskevien päätösten vastavuoroisessa tunnustamisessa nykyisin on. Lisäksi PJ toivoo keskustelua keinoista, joilla neuvotteluissa voidaan edistyä tavalla, joka ottaa huomioon sekä lapsen edun että vastapuolena olevan vanhemman oikeuden puolustukseen. PJ maan tavoitteena on saada neuvoston yleisnäkemys hyväksyttyä kesäkuun OSA-neuvostossa.

EP/LIBE-komitean PJ kävi läpi valiokunnan pari viikkoa aikaisemmin hyväksymän kannan keskeisiä seikkoja. Yli 20 jäsenvaltiota käytti puheenvuoron. Jäsenvaltioiden lähestymistapojen ja painotusten välillä vaikuttaa olevan paljon eroja. Yhtenäinen näkemys on siitä, että etusijalla on lapsen etu. Erilaisia näkemyksiä oli siitä, miten tämä parhaiten turvataan. Valtaosa puheenvuoron käyttäneistä korosti päätöksen vastaanottaneen/toimeenpanevan maan suojatakeita/mahdollisuuksia jollakin tavalla varmistaa päätöksen ”oikeellisuus”, vaikka eksekvatuuri poistetaankin. Monille jäsenvaltioille kysymys lapsen kuulemisesta on hyvin tärkeä. Lisäksi keskustelussa nousi esiin mm. tuomioistuimen ulkopuolella tehdyt sopimukset ja niiden vahvistaminen. Lisäksi keskustelussa nousi esiin yhteisen arvopohjan merkitys vastavuoroisen tunnustamisen periaatteelle. Nykyjärjestelmän ongelmina nousi esiin mm. viiveet

jäsenvaltioiden välisessä yhteistyössä. Monet korostivat myös selkeän, yksinkertaisen sääntelyn tarvetta. Lisäksi keskustelussa nousi esiin yhtäältä kysymys kieltäytymisperusteista ja toisaalta kysymys tuomioiden vapaasta liikkuvuudesta.

Suomi toi esiin, että asetuksen tarkoittamia rajat ylittäviä tapauksia on Suomessa rajallisesti, joten erityisiä ongelmiakaan ei ole havaittu. On kuitenkin tärkeää, että sekä puolustuksen että lapsen oikeudet turvataan, jos menettelyn vähimmäissääntöjä ei ole alkuperäisessä menettelyssä kunnioitettu. Voitaisiin esimerkiksi kehittää oikaisuun ja todistuksen peruuttamiseen liittyvää menettelyä tai uudelleentarkastelumenettelyä alkuperämaassa. Malleja on muissa EU-instrumenteissa. Suomi toi esiin myös tarpeen huolehtia siitä, ettei uusia mekanismeja luoda niin, että päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta tulee nykyistä vaikeampaa.

EU:n perusoikeusvirasto kertoi tutkimuksestaan, jossa tarkasteltiin kaikkien 28 EU-maan lastensuojelujärjestelmiä. http://fra.europa.eu/en/publication/2015/mapping-child-protection-systems-eu

PJ totesi johtopäätöksenään, että jäsenvaltioiden kesken on laaja yhteisymmärrys tarpeesta etsiä tasapuolisia ratkaisuja. Erityistä huomiota kiinnitetään lasten oikeuksiin ja päätösten vapaaseen liikkuvuuteen. Jatkotyössä tarvitaan kaikilta kompromisseja.

3. Muut asiat

Komissaari Jourova kertoi komission valmistelevan säädösehdotusta sähköisessä muodossa olevasta todistusaineistosta (”e-Evidence”), joka esiteltäneen maaliskuun OSA-neuvostossa. Samoin KOM kertoi 24.1. julkaistusta tiedonannosta koskien EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanoa. KOM korosti mm. sitä, että jäsenvaltioiden on tärkeää huolehtia siitä, että tietosuojaviranomaisilla on riittävät resurssit. https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/data-protection-communication-com.2018.43.3_en.pdf

KOM Jourova esitteli myös kolmannen monitorointiraportin siitä, millaisiin toimiin IT-palveluntarjoajat ovat ryhtyneet vihapuheen torjumiseksi. http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=612086

Työlounaalla käytiin yleistä keskustelua tekoälyyn ja robotiikkaan liittyvistä oikeudellisista seikoista PJ:n keskusteluasiakirjan pohjalta. Komissio kertoi valmistelevansa keväällä annettavaa tiedonantoa tekoälystä ja robotiikasta. Myös EU:n perusoikeusvirasto on tekemässä aiheesta tutkimusta.

Suomen edustajat
Kansliapäällikkö Asko Välimaa

Asiakirjat
PJ:n keskusteluasiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat	oikeus- ja sisäasiat
Hoitaa	**OM, SM, UM**

Tiedoksi EUE, STM, TEM, TULLI, VM, VNK